

CONTIMPORANUL

BI. Univ. Cluj
23. 1927

Brâncuși: Cap de femea

T I C - T A C

de I. VINEA

De ani nu mă mai cunosc vecinii. Pricina e că sunt mai vechi locatar decât oricare din ei fiindcă toți cei de pe vremuri, unul câte unul, s'au perindat.

Mă arăt rar aici.

Curtea e aceeași, cu fântâna de piatră, ca un mormânt spălat de șuvoiul de argint al răcorii.

Vița de vie s'a risipit pe tot zidul din fund, răsucindu-se stearpă în veșnicie.

Ușa locuinței mele are uscăciunea icoanelor. Se deschide pe scara pe care atârnă ca șoaptele, umbra.

Deunăzi m'a întâmpinat din ungher, un paj în subțiratec și înalt și l-am ucis pe acest paj al singurătății, de nenorociri prevestitor. Pretutindenii sfâșiu soarele lui țesut din raze de păr de ursitoare ce se rup, între degete, cu un troznet abia perceptibil auzului meu indiscret Șterg în pași urma pașilor de ieri. Praful măcinat zi și noapte în tăcere, se reface peste aceste semne, ca zăpada. Sub toate pragurile, culeg cheia încăperilor și pătrund. Molii își iau sborul lor de flanelă prin amurgirea stătătoare. Imi place aici, fiindcă timpul zace ca o așteptare pe urma unei tainice lipse. De câteva ori pe săptămână fac neștiut un popas în absurda fugă a clipelor de dincolo de storuri. Mersul zilei n'are nici o înrăurire în lăuntrul acesta în care atârnă ca un fulger rupt. Am încercat diu glas, rezonanța golurilor, supunându-mi nervii la experiența tresăririi în care credeam negreșit. Sunetul s'a poticnit însă printre obiecte, ca un ghem de hârtie pe covoare și divanuri. Numai un căscat, spasm al urâtului, ar fi ump'ut, cu ecoul său, acest vas al monotoniei, pe care mi-l pregătisem. De obicei însă, la sosire, un miolăit metalic forfecă liniștile.

Pisica neagră, cu ochii de chilibar, făptura esențială a nopții care e aur și abanos, pogorâ în salturi din muzeul cenușiu al podului, să-și resfețe de genunchii mei, trupul ușure ca umbra. Dar curând, stridentă încetă, și pitulată în mine, forma lui Matia se pierdea în troienirea besnelor în care numai ochii săi planetari, veghiau.

Astfel, străbăteam pauzele, împreună, urmărind în deșerturi cernerea prafului, prinși între pietrele sterilității, până când atenția răspândită mă ridică într'un somn superficial de acute senzații interioare, iar mâna din blană își opria desmierdările, se scufunda... Și mă treziam, cu mâna pe genunchi, singur, ca și cum pipăisem o nălucă.

Deșteptările acelea nu mi le-am tălmăcit nici azi, pentru că nici somnul nu era dintre cele obișnuite. Trezirea normală e ca o revenire la viață, ca o înălțare în lumină, cu ruperea din mormântul provizoriu al patului. Cealaltă, din potrivă, era un pas brusc în adânc, o toamnă de diademă ce se scutură, o turburare a unei limpezimi întinse ca o panglică prin minte.

Ca un altar casa sta încuiată propice doar stării mele supranaturale.

De îndată ce intram în lumea ei desăvârșit despartită de totul, încordarea și ascuțirea simțurilor,

deasupra încercărilor de rând ale existenței, venia dela sine. Ciudată a doua ființă de nedescris cu posibilitățile atât de inferioare ale vocabularului și care se cerea exprimată într'un material sonor diferit chiar de al muzicii prea senzual, rotunjit și lipsit de plasticitate. Neputința de a smulge și a închegă în potriviri de cuvinte, în ciuda șerpilor sintaxei; fermecați cu degete și descântece de maestru totuș, ceva din însușirea mea de inger, mă arunca într'un misticism nebulos de frământări rezolvite lăuntric în rugăciuni fantastice.

Singurătatea, ca o cutie de violoncel, geme. Printreânsa viața imperceptibilă ascunsă în lucruri se revelă: Sapa cariilor în lemnărie, fuga prin scânduri a gândacilor, pândă urechelnițelor ca o cusătură de gene, și în sulita curgătoare a soarelui tramba de atomi; de dincolo de tavan șoarecii fugăriți de Matia, și al căror sgomot mă neliniștise mult. Pe pereți portretele în ulei se înstrăinau într'o enigmă și o liniște contrarie realității defuncte a celor pe cari îi înfățișează: însingurarea lor dăinuia într'o regiune plăsmuită din prestigiile amurgului turnat în raze de orgă prin fereastră. Ghiciam pe gurile tăcute naluca unor cuvinte. Dar snopul de conștiință care mă contopia cu ai mei se risipise și în zadar chemam pentru identificare, amintirile sub gândul lor schimbat. Arbore transplantat între păsări cu alt cântec creștea statura lor de sfinți printre evocările mele. Calendarul răsfoit regăsește anii în mormântul lor de nicăieri. Imi spun cu stăruință, iată această femeie în crinolină este bunica pe care am cunoscut-o în bătrânețea ei cu ochelari. Ce s'au făcut acele icoane în platoșă, zaharnițele de metal suflat și romanele foileton? Slujbei mele pe lângă dânsa, de lector benevol, îi datorez predilecțiile literare de mai târziu. Numai cetindu-i ei, destinele eroilor hărțuiți, mi-a dat prin gând că aș putea să le schimb soarta și deci că aș închipui și eu asemenea lucruri. Se zice că femeea cea dintâi din experiența unui bărbat se întipărește în gusturile lui până într'atât, că fără știre el are să prefere toată viața un tip asemănător celei de care poate nici nu-și mai amintește. Pentru mine, cărțile dintâi s'au păstrat mai fumoase și de atunci trebuie să reprim în lecturi, în însemnări și în viață, o statornică înclinare către emoția primară, dar sinceră, a situațiilor de foileton.

Bunica, îmi mai spun, povestea anecdote din timpul ocupațiilor rusești. Invăfăse carte franceză într'unul din pensioanele pretențioase ale vremii. Tocmai de aceea, cu ajutorul bătrâneții, nu mai isbutiă să urmărească, singură, foiletonul din gazetă. Nu isbutia să se libereze de obsesia, diftongilor franțuzești în textul român deși uneori se străduia cu glas tare. Cuvintele se scâlceau îndată într'o păsărească ridiculă din care o remorcă pentru a prelungi șezătoarea și comentariile până târziu noaptea.

Câteva săptămâni pe an o însoțiam la Dunăre. Acolo își avea casa de zestre, cu zidul din fund surpat

de un proiectil turcesc și scara păzită de un mușuroi de ghiulele deșerte. În curtea profundă, p'înă de pomi roditori, cobora bunică-mea cu un cosor în mâni să tundă în jurul smochinului sveit ca un cerb înramurit. De dincolo de coalea fluviului, unde tăceau dealurile, sufia răcoarea bolnavă. Amurgul înjunghiat pe apele domoale chema bivoli de pământ (bucăți de ostrov însuflețite) și se târa un cântec fără loc în arșița de o încetineală africană. Astfel întârzie, din trecut, câte un svon nedesbărat încă de emoția care l-a însoțit odată, și coboară vremile de somn, ca un călător într'o luntre. Crâmpeie de imagini traite se ivesc cu atmosfera lor anumită, păstrată neatins, ca vâzduhul care însoțește planetele, ca blănurile în pulberea polară a naftalinei, ca bijuteriile în catifeaua cutiilor vechi. Iată-le: toată copilăria cu priveșițele familiare, cu lacrimi și chipuri răposate o aduceam, spre confruntare sub cadrul oval în care se absentă, în palori

inalterabile și nepăsătoare, portretul bunicii. Aquarium de priviri stătătoare, în care sunetele ureau lin ca mărgelele, cu aer, lichide, spre nemîșcarea suprafeței. Asemenea apelor și privirilor, sunetele iau forma vasului care le conține.

Încercarea de a reface și continua împreună o viață de amintiri da greș, la fel, cu toate celelalte fețe familiare. Era neîndoios că în toate aceste figuri traia de-acum o nouă personalitate cu care nu puteam intra în nici un fel de legături. Regăsim, printre ele, impresia de copil uitat într'o împrejurare banală, în biserica zugrăvită cu sfinți și mucenici. Asemenea lunaticilor, oamenii din portret urmăreau un vis neclintit care le sorbia cugetarea ca pe un șipot. Zadarnic cautam să mă interpun.

Nu mă vedeau.

Un sentiment de singurătate mă copleși.

(urmare în no. viitor).

Scrisoare din Belgia.

Aci: pornirea Europei spre Mare.

Țărmlul continentelor se polarizează ca suliiți.

Ura porturilor, ura basinelor industriale, ura raselor.

Arta vibrează. Arta se vîntură ca muștele în soare.

Arta ca manometre indică: «Suntem pe promotoriul secolelor» (Marinetti).

Nu. Lumea se svîrcolește.

Epoca crizei, nimic mai mult și glăsuește cuvinte de intuiții adînci de om bolnav.

Paris, Berlin, — ochi ai Europei săvîrșesc un destin.

Belgia, cîteva coline, o câmpie în jurul Anvers-ului, țară minisculă, instalată ca un comptor negustoresc.

Trecerea armatelor din toată lumea a fecundat-o.

Foști conștienți se cumpănesc în ritm universal, pentru că prea mult l-a amăgit folklorul său bogat.

Astăzi, cu încetul, se reface o nouă arhitectură. (Pildă: V. Bourgeois, arhitect, realizează în apropiere de Bruxelles, o stradă cubistă).

Dar s'au prăpădit zadarnic muncă și material reconstruindu se orașele vechi devastate. Ar fi fost mai nimerit: 1) Să se profite de situația excepțională de a se clădi orașe noi, salubre, 2) de a înlocui haosul ancestral printr'o geometrie rațională.

Gările (prodigiu de emoție) seamănă catedralelor gothice. Trenurile se 'nșiră în goană și trepidații pe punți ornate ca jucăriile bazarelor de Crăciun.

Birourile telegrafice pulsează în stiluri perimate.

Bursa înghite averi în temple grecești.

Decadență — sfîrșit de veac — sau orgoliu senil, a fost gîndul de a reface pe pămîntul Europei edificii de viață mucegăită, atît de departe de ritmul progresiv al vieții contemporane.

Georges Linze

Liège

CANTEC DE RUȘINE

El știa să'njure bine
Și cîntece de rușine.

Anton Pan

Stă un biet țigan turcit
La un cap de pod, pe vine
De toți dracii chinuit.
Și la rău, drumeți, jivine
Cu glas spart hodorogit
Cîntec zice, de rușine.

Hee... miul biul gee
Miul biuré doldû
— Hananâma mù!

La Zornur, pe Ikdar Enghe
Muri azi o pezevenghe:
Una groasă cu ochi mici
Çrescătoare de pisici.
Scundă, groasă, cu mustăți
Invechită'n răutăți.
Pezevenghe cu scurteică
Cam grecoaică, cam ovreică.
Pezevenghe cu trei negi
Doftoriță la moșnegi.

— Ce moșnegi betegi și blegi
Că veneau cât prund și iarbă
Și cât praf și fir în barbă
Leacuri de-ale ei să soarbă.
Veneau din țara turcescă
Să mi-i împiciorongească
Ce mai cărd de iezme goale.
Ea le da să bea din oale
Și mi-i vindeca de boale.

Hee... miul biul gee
Mult biuré doldû
Hananâma mu!

La Zurnur pe Ikdar Enghe
Te căzniră pezevenghe!
Cobză strânsă, cot la cot
Și căluș de păr la bot...
— Prea erai și tu de tot
Că nu te mai stîmpărai
Și umblai și la serai
Și la toate te băgai...

Cu trei alte, mai bătrâne
 Duceai vorbe la cadâne
 Vorbe dulci și leac spurcat
 Cum ști tu, de lepădat.
 Le-învățați la băuturi
 La găteți, la văpsituri
 La săltare din dulvuri
 Și la alte secături...

Huu... miul biul giù
 Miul biurè doldù
 — Hananâma mu!

La Zornur, pe Ikdar Enghe
 Gât bătrân de pezevenghe
 Sângeră pe lemn dealatu
 Cum l-a retezat gealatu...
 Pe nod tare, răzbuzat
 Zace gâtul retezat...
 Să nu-l vezi pe înserat
 Când te bate vântu'n spate
 Și duh rău și necurat...

Că vis mort, ursuz te fură
 Apă stinsă, râu cu sгурă,
 Și'n pustia care cură
 Numai gâtul... ca o gură
 Uriase, căpcăună.

— Gură bună
 S'o desumfli; de neună...
 Gură strâmbă care sună
 Pe'nserat, când îi cășună,
 Cu tulumbele la lună.

Sună-adânc, ca de departe
 Din tulumbe-vine sparte;
 Sună gros a nas de iepe
 Limba-ii ieă cui le pricepe.
 Sună lung a cornuri ude
 Dă prin osul cui aude
 Osul dela lingureă
 Unde 'ncearcă boala reă.

Și alt vis, mai stins, te fură
 Pată ștearsă, pată sură
 Ca o față fără sânge
 Tristă, inima de-ți strânge.

— Noaptea stinsă-i fața ei
 Și pe ea, luceferei,
 Cafenii, sunt negii trei:
 Trei sori morți din altă lume,
 Cu păr, raze de cărbune,
 Hăt în fund la soare-apune

Și-înainte, nu mai știu...
 Pezevenghe, chip hazliu
 Am să-ți vin tot mușteriu.
 Pezevenghe, psihi-mu,
 Lasă-mă să dorm de-acù.

Huu, miul biul giù
 Miul biurè doldù
 Hananâma mu.

Ion Barbu

Hurmuz Portret de Marcel Iancu

HURMUZ

Un nume necunoscut aproape, dar care e sortit să rupă vertiginos cătușele anonimatului.

N'a scris nici romane, nici nuvele, nici teatru, dar a scris pe Algazy și Grümmer, Ismail și Turnavitu, Stamate și Pâlnia!—adică ceva mai mult de câț teatru, nuvelă sau roman—sosuri învechite pe care burțile moderne le digeră dar nu le mai savurează.

Opera lui Hurmuz n'aparține nici unui gen literar și tocmai de aceea Hurmuz e merit să ocupe un loc deosebit în literatură.

Hurmuz e un constructor de personaje bizare, automate în aparență, dar pline de o sevă nouă înlăuntrul lor.

Algazy e un bătrân venerabil cu nasul tras la strung, Grümmer e posesorul unui cioc de lemn aromatic, Ismail e compus din ochi, favoriți și rochie...

Toate aceste personaje par niște manechine — dar dacă le privești cu luare aminte, constăți că sub masca ridicolă pulsează o viață intensă și stranie.

Hurmuz nu biciuește nici moravurile nici caracterele —conform criteriilor răsuflete—ci biciuește firea în culele ei cele mai intime.

Hurmuz biciuește sensul și rațiunea lucrurilor care în sine nu reprezintă și nu rezolvă nimic.

Să luăm la întâmplare un crâmpei oarecare din Hurmuz.

Să încercăm de pildă să facem o incursiune prin «apartamentele» lui Stamate.

Iată ce glăsuște textul: «Salonul este o odaie mare, fără uși și ferestre, și care nu comunică cu lumea din afară de cât printr'un tub — prin care dacă te uiți noaptea vezi cele șapte hemisfere ale lui Ptolomeu, iar dacă te uiți ziua vezi un șir de ardeiași sârbești care fac gimbușlucuri.»

Dacă citești pentru prima oară rândurile de mai sus te oprești nedumerit și nu știi ce să crezi. Oare autorul să fie în toate mințile? E întrebarea firească care și-o pune mai fitecine. Firile logice vor înclina din capul locului să și dea verdictul—dar n'o vor face, căci șirul de ardeiași sârbești care fac giumbușlucuri le vor pune în încurcătură.

Imagina e așa de vie că te silește să-i recunoști autenticitatea.

Hurmuz bizue de la început—căci intenția lui primă e să pue în nedumerire pe cititor—și isbutește ușor să o facă.

«In peretele din fund o bibliotecă imensă cu cărțile ținute în cearceafuri la ghiață, care se schimbă și se premenesc din două în două ciasuri».

Ori cât de îmbâcsit ai fi de formule didactice — zâmbești.

Imagina te obligă să-i acorzi credit tocmai prin neprevăzut și imposibil. Și începi să i acorzi credit și d-lui Stamate, ciudatului proprietar, care probabil că și ține cărțile infolite în cearceafuri ude, de teamă să nu li se învechească conținutul.

«In mijlocul odăii o masă veche, iar pe masă dife rite bibelouri : un cățel de usturoi, un popă care ține în mână o sintaxă, și două-zeci de bani bacșiș».

Hurmuz se coboară din când în când la mentalitatea cititorului și-i face unele concesii ca să poată apoi face salturi și mai îndrăsnețe.

«Din salon dai într'o încăpere numită camera arabă, care are pereții unși cu diferite tincturi și cosmeticiuri, iar din ceas în ceas sînt măsurați cu compasul».

Peretele măsurat cu compasul e o imagine care pune în umbră toate imaginile poetice.

Hurmuz dărâmă dintr'o singură aruncătură truda a zeci și sute de muncitori sirguincioși.

Peretele măsurat cu compasul nu exprimă oare toată zădărnicia și ironia trudei omenesti?

Față de marele instinct orb al vieței, încercările omului în toate direcțiile, nu sînt decât o ridicolă măsurătoare cu compasul.

Literatura, muica, artele plastice, se rod de vreme și se pierd în haos. Clasicismul a prins de mult mucegai, și ce e nou astăzi se va mucegai într'o zi. Toate manifestările geniului uman trebuiesc, vai, infolite în cearceafuri la ghiață!

Zădărnicia vieței s'a cântat în sute și mii de volume, dar nimeni n'a izbutit să o exprime mai plastic și mai concentrat: în două imagini.

«Din camera arabă dai, printr'o subpământă, într'o odaie joasă fără de podeală. In mijlocul odăii e bătut un țaruș și de țaruș legată toată familia lui Stamate».

Țarușul bătut în mijlocul odăii lipite cu pământ pe jos, nu este mai evocativ decât sute de pagini de roman cu capitole și subdiviziuni de capitole?

Hurmuz pune într'un cuvânt o mie de gânduri.

Și marele său meșteșug e că spune fără să pară că spune.

Hurmuz găsește cuvântul, îl trănțește și trece ușor înainte, având aerul că și urmărește fabula, care, de fapt, e inexistentă.

Descriția familiei lui Stamate este o capo d'operă de ironie la adresa bieteii făpturi omenesti.

«Domnul Stamate e gras, de formă eliptoidă și foarte «unsuros.»

«Din pricina nervozității, mestecă într'una mastix brut pe care-l asvârle însalivat asupra unicului său copil, «Bufty, gras, blasat și în etate de patru ani, cu avere personală și cu urechile nichelate,—în timp ce doamna «Stamate, soția sa tunsă și legitimă, îl acompaniază făcând scări cromatice la picculină».

Tabloul acesta e fără pereche. Tatăl scuipă în capul fiului —iar soția face scări cromatice la picculină! Și toți la olaltă constituiesc familia, baza societății!

Vorbind de îndeletnicirile lor obicinuite, autorul ne spune că sînt câteși trei oameni modești, cărora nu le place să se arate în lume—și că distracția lor de căpetenie e următoarea: «Dau drumul la robinetele de apă, și când apa le ajunge până la gât, trag în văzduh focuri de revolver!»

Falimentul cugetului omenesc față de misterul divinității, nici odată n'a fost exprimat mai cu putere și mai expresiv.

Arme construite de mâna omului, ale căror focuri niciodată nu vor rupe marele vâl misterios.

Ideia ridicolului și nimicniciei omului față de necunoscut—precum și ideia non sensului general al existenței se degajează la fiecare pas în opera lui Hurmuz.

Pentru mentalitatea mediocră Hurmuz apare incoherent și dezichilibrat—de aceea producția sa nici nu se adresează mulțimei.

Când cele 7—8 bucăți ale sale vor fi strânse într'o broșură, Hurmuz va trăi în toate bibliotecile iubitorilor de lucruri alese—și va trebui să treacă vreme multă până ce imaginile sale îndrăsnețe să aibă soarta cărților lui Stamate.

Hurmuz e un năzdrăvan care se ia la hartă cu natura și creiază alături de ea și în pofida legilor sale.

Opera lui Hurmuz e răspunsul ironic al omului la ironia universală.

În dimineața zilei de 24 Novembre 1923, a fost găsit într'un boschet de la șosea cadavrul unui tânăr care-și trăsesese un glonț de revolver în inimă.

Ziarele scriau că sinucigașul era curățel îmbrăcat și că trebuia să fie vre-un modest funcționar.

În urmă s'a stabilit că defunctul era grefier la Casație și că se numea D. Dumitrescu-Buzău.

Modestul grefier era îndrăznețul Hurmuz. Dar ziarele nu pomeneau nici un cuvânt despre această duplicitate—căci dacă pe grefier îl cunoșteau puțini, pe Hurmuz îl cunoșteau și mai puțini. Credincios ideilor sale a cedat setei de necunoscut și a pornit la drum înainte de a-i suna ceasul.

G. CIPRIAN

Conflictul formelor

Trăim, timpul curge obicinuît, măsurat, dar pare că de-asupra unei guri de prăpastie trecem prin văzduh suspendați. Ii lipsește vieții noastre de toate zilele un reazăm. Ii căutăm cu îndoiala omului, ce'ncearcă marea cu degetul; inohipuirea noastră răsvrătită iese din fșgașul a tot ce altădată părea firesc și necesar și încearcă acum să creieze, firească, viața însăși; sau acolo unde goluri mai adânci se cascade amenințătoare, pare că vrea să suplîneasă, viața însăși cu întreg cloacutul ei nestăvilit de suflet și înfăptuiri.

În primitivitatea lui, omul trăia, animal răpus de poftă, robul lunei inconjurătoare. În existența lui viața trăia în chipul cum i se înfățișa și'n limita putinții lui de concepție. Existența i se impunea în cosmogonii primitive, teocratic și dogmatic. Viața deci pentru ea si prin ea însăși nu trăia, ci întreaga existență era în funcție de sensibilitate animalică. Erau timpuri fericite când hoarde și clanuri în ciudate practici religioase, rezolvau anticipat problemele transcendentului.

Cu timpul însă, față de oamenii deveniți robii propriilor idei, viața în existența multiplă a lunei, se afirmă vădit independentă de om și fapta sa, mai mult chiar viața îngloba totul. Treptat, treptat, dela primitivitate cuprinzând fapta și gândirea omenească s'a ridicat la posibilitatea de-a afirma un suflet, un spirit un înțeles, cristalizând în șir de epoci culturi felurite, a căror însemnătate istoria, în decursul veacurilor, o înregistrează cu grija unui bătrân colecționar de coleoptere multicolore.

Și'n acest timp, în mersul vremei, viața, asemănătoare unei mări frământate ce-aruncă nisip și oseminte pe țărături, și-a găsit o proprie obiectivare în feluritele instituțiuni, pe care în timpuri diferite și ritmic, l-a creat. De-aceia, precum G. Simmel scrie, se dovedește că însăși cultura posedă o istorie

O cultură naște legată de pământul și fapta oamenilor ce-l locuiesc, într'un timp dat, când ea o plantă și-a putut înfige adânc rădăcinile ei în substanța vieții însăși, și ea trăiește și moare apoi cu secarea desăvârșită a tuturor izvoarelor generatoare.

Dar viața nu conținește, ea se desfășură înainte. Culturile în apogeul lor reușesc să se ridice de-asupra frământărilor vieții — ca obiectivitate a vieții însăși.

Sunt epoci în cultura neamurilor, în care oamenii au cultul anumitor forme de viață, vor sufletul frământător al vieții să-l mărginească în chipul cum altădată, alt suflet s'a lăsat prins. Dar aci tocmai prin această încercare, se deschide larg drumul decadenței. Viața se îmbracă în stereotip. Zilele se înșiră mecanic, creația se subjugă mecanic și lumea, petrece o clipă mulțumită, crede cu încântare în rezolvarea problemei existenței. Idealul înșuși se risipește sub lespedea clarității formelor de gheață. Istoria înregistrează atunci de pildă, epoci de sclavie, feudalism, iobăgie, capitalism sau comunism — privite toate sub unghiul a câte unei forme stereotipe de producție economică. Pe de-altă parte, se afirmă o variație în conținutul culturilor, în spiritul ce le animă și prin aceasta totodată, cu postularea relativității vieții, se înțelege însăși rodnicia și sensul ei, vecinic altul. Dar prin acestea și sensul profund al epocelor de revoluție și renaștere culturală, pornită cu înverșunare contra sufletului altor timpuri și împotriva altor conținuturi de cultură, se lasă să fie înțeles și cu deosebire admis.

«Sunt in nobis semina scientiae, ut in silice, quae per rationem a philosophis educuntur, per imaginationem a poetis excutiuntur magisque elucet». (*Cartesius. Cogitationes privatae*)

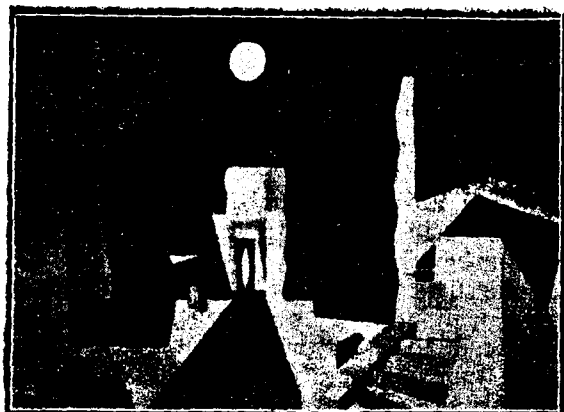
Cu acea viziune puternic sufletească, intuitus mentis, pornim intru statornicirea altor forme de viață, fiecare încercăm o limitare a bine-lui și a răului, a frumosului și a urâtului. — dialectic ridicăm antiteze și fiecare generație și fiecare societate își afirmă însuși dreptul lor la viață, prin stăviliri și forme înțelese în chipul cum fiecăreia, imanent, viziunea adevărului i se impune. Norme vechi se surpă, cultura e în vecinică transformare, valorile se nasc, trăesc și mai cu fiecare generație și cu ele realitatea tuturor criteriilor se afirmă.

Împotriva vechilor forme de viață luptăm, mai mult chiar, pentru zdrobirea acestora, ducem luptă împotriva chiar numai a formei. Vrem suflet nou, suflet, pornire spontană, nerobită, — cu înlăturarea chiar a oricăror forme noi. În literatură, în artă, în știință chiar, unde legile sunt propriu zis inerente forme spre cunoaștere omenească, formele sunt alungate. Lupta nu se mulțumește a fi dusă numai contra celor vechi.

Dar în acest fapt poate, stă însuși punctul negru al întregii ideologii și cuvîntul ei de moarte.

Vieța e fluviu în curgere frământată între țărăturile devenirii și morței. Din frământarea lui, sporadic, aruncă forme de viață trecătoare, plante cu o mai mică sau mai mare vitalitate, totuși forme și numai forme, pentru că un conținut al unei culturi nu-l putem concepe fără formă. În abstract e însăși posibilitatea, unică, de obiectivare a vieții în frământarea și vecinicia ei nestatornicie. E în timp și spațiu o înșirare a conflictelor formelor de viață.

Barbu Sojacolu

Scenariu la un balet, de Prampolini

GLAS

Zid dărăpănat
Eu m'am întrebat
Astăzi că dece
Nu s'a spânzurat

Lia, blonda Lie
Noaptea de-o frânghie...
S'ar fi legănat
Ca o pară coaptă

Și ar fi lătrat
Câinii depe stradă
S'ar fi adunat
Lumea să o vadă

Și ar fi strigat
«Vezi ca să nu cadă».
Aș fi încuiat
Lacătul la poartă

As fi pus o scară
Și aș fi luat-o jos
Ca o pară coaptă
Ca o față moartă
Și aș fi culcat-o într'un pat frumos.

București 1914.

Tristan Tzara

CLOPOTUL TRISTEȚII

Pustiuri verzi
de strigăte bronzate.

Și o caravană—idealizată
de lacrimi argintii.

O melodie
carbonizată.

Un cârd de umbre
tăcute, bolnave.

Pustiuri verzi
de strigăte bronzate.

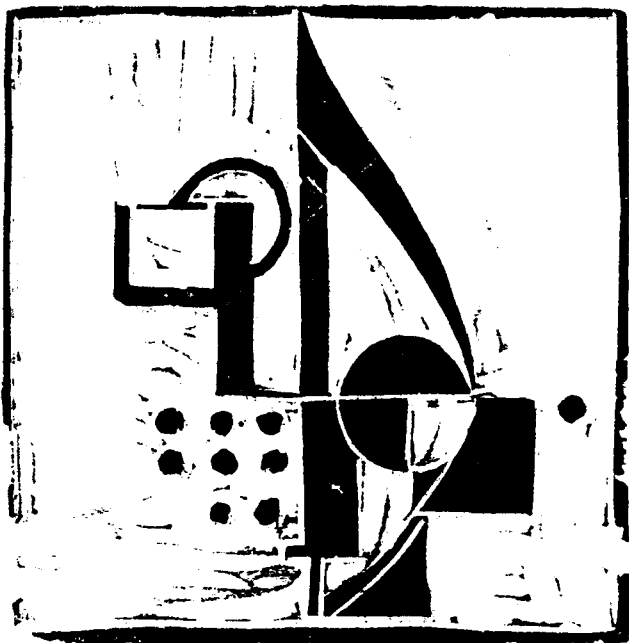
1921

Scarlat Callimachi

Insemnări de Artă.

1. Frumosul în artă e o prejudecată.
3. Inteligența e un factor negativ analitic, arta unul pozitiv constructiv sintetic.
4. Invenția e o abilitate,—fantezia o creație.
5. S'au inventat aparate cu cari se redă matematic orice virtuozitate auditivă și vizuală.
6. Artist-artisan-artificiu trei senzuri deosebite cu aparențe de asemănare.
7. Arta copiilor, arta populară, arta psihopaților, a popoarelor primitive sunt artele cele mai vii cele mai expresive, fiind din adâncimi, organice, fără cultura frumosului.
8. Popoarele primitive nu fac artă primitivă.
9. În artă nu există primitivism nu există gradație în dezvoltare. Romanticii secolului trecut au avut prilej prin didacticismul care se dezvoltă atunci să otrăvească mintea generațiilor ce le-au succedat cu romantismul frumosului din idealul grec.
10. Gotica, asiriana, romanica, caldeiană, indică, persană, egipteană, etrusca, sunt arte cu repercusiuni mult mai puternice în sufletul uman decât «clasicismul». Ele sunt cu totul necunoscute chiar de critici și artiști.
11. Cu cât creatorul știe să fie mai degajat, își păstrează prospătatea se ferește de abilități cu atât expresia artistică e mai violentă mai iscusită.
12. Technica nu are nimic comun cu virtuozitatea și artificiu.
13. Școala artei cum se practică azi ucide fantezia, dezvoltă prestidigitația, virtuozitatea, morala, calități laterale.
14. Sensibilitatea crește din noi ca unghia din carne.
15. Sensibilitatea este mereu aceeași singură constantă din creația artei în timp și spațiu.
16. Artele populare: cele mai puternice exemple de standard ale sensibilității. Toporul creiază mereu din început pe tabula rasa.
17. Arta nouă urmărește intensitatea prin orice mijloace.

Marcel Iancu

Construcție de Maxy

Construcție de Marcel Iancu

TĂCERI ALBASTRE

Tăceri albastre și moi
În după-amiezi de vară...
Patimile toate din noi
Au început să moară...

Oboseala amiezii
A adus liniștea livezii
Pînă aici pe divanul cu perne,
Spre care soarele-alunecă abia
Ca o apă de după perdea
Și lingă noi se așterne...

Ochii tăi s'au închis și ei
Leneși și grei —
Doar ale inimei bătăi
S'aud clare și regulate
Tăind larga singurătate
A 'ncremenitei odăi...

Ion Sân Giorgiu

La Revue Européenne No 13 publică începutul unei nuvele a compatriotului nostru Panait Istrati. Viața din portul Brăilei este interesant descrisă. Semnalăm articole de André Germain și Marcel Arland și cronicile americane ale lui John Rodker.

In editura FERENCZI (Paris) LA FEMME DE PAILLE roman de Leon Pierre Quint.

In ed. La Revue Européenne:

LE BON APOTRE roman de Philippe Soupault.

CHOLERA roman de Joseph Delteil.

IDEOLOGUES roman de Robert de Beslou.

JUNE, PHILIPPE ET L'AMIRAL roman de Pierre Girard.

SOUVENIRS DE MA VIE LITTÉRAIRE, amintirile iuedite aleă-, tuind un întreg roman de Maxim Gorki.

VERDUN cea mai autentică povestire de război datorită lui Fritz von Uaruh.

«NOI» revista d'arte futurista. Directore: E. Prampolini, Via Tronto 89, Roma.

LA REVUE EUROPENNE, redacteur Philippe Soupault. 4, Avenue d'Erlanger, Paris.

STAUBA revue d'architecture. Charles Teige. Kolkovna 3. Praga.

MANOMETRE. E. Malespine. 49 cour Gambetta. Lyon.

ZENIT. L. Mitsietch. 12 rue Birtchanine. Belgrad

DISK Charles Teige. Cerna 12. Praga.

DE STIJL art constructiviste Dir. Theo van Doesbourg.

LES FEUILLES LIBRES Marcel Raval Av. Victor Hugo. Paris.

TENTATIVES Henri Petiot 2 Place Porte Revue. Chambéry.

VIENT DE PARAÎTRE

BLOK Henry Stazewski. ul Wspólna 20 m 39. Warşovia. L'art: l'oeuvre d'un effort collectif, volontaire, conscient.

«G I» materiel pour la construction élémentaire. Hans Richter.

INICIAL Avenue de Mayo 634. Buenos Aires.

CREATION. Vincent Huidobro 41 Avenue Victor Marsé. Paris.

L'ESPRIT NOUVEAU Ozentant, Jeanneret. 3 du Cherche-Midi. Paris

STURM. Herwarth Walden. Potsdamerstr. 134. Berlin.

L'ANE D'OR. Directeur Eugène Causse. 19 Avenue de Toulouse. Montpellier.

BOTTEGA DI POESIA Maison d'Édition, exposition, publie:

L'ESAME directeur Enrico Sommaré, grande revue mensuelle de culture et d'art 14 Via del Monte Napoleone. Milano.

ANTHOLOGIE Georges Linze 104 rue Xhevemont. Liège.

«L'ESAME» rivista mensile di cultura d'arte. Dir.: E. Somaré
EDITION de la BOTTEGA DI POESIA
Via del Monte Napoleone 14, Milano

«STURM» Dir. H. Walden, exposition, édition, revue trimestrielle
radicale d'avantgarde, Potsdamerstr 134 a Berlin

A apărut în editură Bragaglia: Index rerum worumque prohibitorum dela Casa darte Bragaglia.

La Milano Salonul de arte al «Bottegei de la Poesia» a deschis o expoziție a lui Umberto Boccioni.

Marinetti s'a întors la Milano dintr'un turneu cu teatrul futurist după ce a colindat toate centrele Italiei. S'au jucat piese abstracte balet tactile și mecașice după Marinetti și Cangiullo cu decoruri și inscenări de Prampolini Depero cu un succes formidabil.

„LA REVUE EUROPÉENNE”
REVUE MENSUELLE
DIRECTION: E. JALOUX, V. LARBAUD, A. GERMAIN,
PH. SOUPAULT.
ADR. rue de Rivoli 250
Paris

Tip. Brănișteanu, Pas. Imobiliara. București

FUTURISM și FASCISM de F. T. Marinetti, demonstrează, pe fapte alianța și paralelismul celor două curente. În 1908, futurismul inovator contra Austriei. În 1915 Marinetti și Mussolini sunt arestați pentru irendentism și agitații. În 1919, deasemeni pentru atentate fasciste. Futurism și fascism: contra muzeelor, imitațiilor, academismului și passemismului. Spirit athletic, constructiv. Discursul lui Mussolini în parlament e un discurs futurist: «guvernul meu e un guvern de viteză». În fine, futurismul în celelalte țări nu este necesarmente aliat cu fascismul, mișcare specific italiană. Spre exemplu, în Rusia, futurismul e arta oficială a sovietelor.

LA MASCHERATA DEGLI IMPOTENTI de Vasari, suită de scenete, foarte teatrale, cari nu exclud subtilitatea observației și valoarea plastică a verbului, pe un fond de ironie acerbă.

In *Marea Trecece* versuri de Lucian Blaga (ed. Radio). Acumulări de minereu smuls unei naturi esențial gânditoare. Pretutindeni în acele grăunțe necioplite presimiți firul de aur, captiv. Poezie «cerebrală» Expresia nu e a noastră, de aceea e improprie. Poezie obținută prin adâncimea și intensitatea cugetării. Ve sul lui Blaga ieă adesea o formă aforistică, jertfind lesnicioasa muzicalitate a silabelor întrecioente. Când el iscă o emoție sau procură o senzație, acestea sunt de cea mai aleasă și persistentă calitate: «Azi tac aici, și golul mormântului, — Imi sună în urechi ca o talangă de lut... «Botează-mă cu pământ»...

Lângă pământ de Adrian Maniu. (ed. Cultura Națională) Formul «Salomeii» nu ascunde decât celor ce nu puteau să vadă, inspirația simplă ca un șipot de munte, fondul imbelșugat și fraged al pectului de lângă pământ, Adrian Maniu. Incursiunile simboliste de odinioară au rămas simple amintiri, și simple aventuri. Maniu rămâne însă un inovator temerar al poeziei românești a cărei brazdă o adâncește și o răstoarnă a belșug cu fierul geniului său aprig și virgin.

Bibliografie. A apărut: *Moartea unei republici roșii* de F. Aderca. Versuri: *Din flaut de mătăsă*, de Camil Baltazar *Restriși* de Ilarie Voronca, desene de Victor Brauner.

Le Volant d'Artimon de Paul Dermée Edit. Povlovsky volum cu ilustrații cubiste de Marcoussis. Acest poet al avangardei franceze știe să filtreze lirismul într'o concentrare necunoscută până eri cu toate că mai parede dela forma versului simbolist câte odată.

Le Guépier de diamants de Céline Arnault (Edit. Ça. Ira). Un poet degajat, scântecetor de originalitate și plin de sonorități, marchează o personalitate care nu poartă haina nimănui. Nou prin alchimia cuvântului și a emoției contemporane, volumul acesta răsare la răspântia celui mai viu modernism.

Vinovo et ses porcelaines de L. E. Mauri (Edit. Botega de la Poesia) Milano. O pagină diu istoria Piemontului ilustrată de sute de reproduseri ale tuturor fabricatelor locale din secolul al 18-lea și 19-lea cu intigulele tălmăcite ale acelor mici opere de artă.

Les Forces comparées de Georges Linze (Edit. d. Groupe moderne d'art Liège). Belgia țara tradițiilor ne dă un poet quinteziential modern.

Propos d'art contemporain: Ilustrații de Mambour G. Linze, O serie de aforisme pentru filosofia artei noi presărate cu o sumedenie de exemple inteligente. Mambour un talent neo-naturalist are toate șansele unei viitoare expresii mai caracteristice, mai contemporane.

Tapis rustiques italiens: Albert Sautier Bottega de la Poesia Milano Volum ilustrat cu 31 de covoare (unele polychrome) ne descoperă o parte neglijată a sufletului italianesc. Un isvor de vegetații fantastice pline de poezia populară care ironizează parcă înalta tradiție artistică a contemporanilor din cetățile înfloritoare ale Renașterii.

L'edentu le Phare poème dramatique en Zaoum: Iliadz. Un volum miraculos de cea mai nouă factură și de un modernism ultim. Georges Ribemont Dessaigne ne recomandă pe autor ca șeful școlii Dada din Moscova.

«Contemporanul» Redacția Strada Imprimeriei 53.